

Γράφει ο θεολόγος, εκκλησιαστικός ιστορικός και νομικός
Ιωάννης Ελ. Σιδηράς

«Ανατολική Θράκη –Ανατολική Ρωμυλία: Αλησμόνητες πατρίδες του Οικουμενικού Πατριαρχείου »

Δεν θα ήταν υπερβολή εάν λέγαμε ότι από τις πλέον εκλεκτές και αγαπημένες εκκλησιαστικές επαρχίες του Οικουμενικού Πατριαρχείου, που μέχρι σήμερα παραμένουν αλησμόνητες, υπήρξαν εκείνες οι επαρχίες της *Ανατολικής Θράκης* και της *Ανατολικής Ρωμυλίας ή Βορείου Θράκης*. Γι' αυτό συχνότατα γράφω και λέγω ότι η « *Θρακική Γη είναι Γη Πατριαρχική* ». Οι εκκλησιαστικές αυτές επαρχίες ανέκαθεν διατηρούσαν ισχυρούς και ακατάλυτους, εκκλησιαστικούς και πνευματικούς δεσμούς με τη Μητέρα Μεγάλη Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως. Τα φρόνημα των ανατολικοθρακών και των ανατολικορωμυλιωτών ήταν βαθύτατα πατριαρχικό, βαθύτατα διαποτισμένο από την ζωογόνο εκκλησιαστική πνοή του μαρτυρικού και εσταυρωμένου Φαναρίου, του Οικουμενικού μας Πατριαρχείου. Και μέχρι σήμερα αυτή η συνείδηση ότι ανήκουμε στο Οικουμενικό Πατριαρχείο παραμένει ζωντανή στο νου και στην ψυχή των Θρακών που διαβιούν στην ελληνική Θράκη ως απόγονοι και συνεχιστές της εκκλησιαστικής, ιστορικής και πολιτισμικής παραδόσεως και πορείας εκείνων των μαρτυρικών προσφύγων προγόνων μας Θρακών που λόγω της εθνοφυλετικής – εθνικιστικής μεγαλοϊδεατικής πολιτικής και βίαιας τακτικής των Βουλγάρων εγκατέλειψαν την Ανατολική Ρωμυλία και αργότερα λόγω της νεοτουρκικής θηριωδίας μέχρι την Μικρασιατική καταστροφή (1922), και τις προγονικές τους εστίες στην Ανατολική Θράκη.

Μητροπόλεις και επισκοπές

Η Ανατολική Θράκη και η Ανατολική Ρωμυλία ως ευρύτερες γεωγραφικές περιοχές και εκκλησιαστικές επαρχίες είχαν συγκριτικά με άλλες περιοχές τις περισσότερες Μητροπόλεις και επισκοπές. Το γεγονός αυτό δεν είναι καθόλου τυχαίο και περιστασιακό. Αντιθέτως περίτρανα αποδεικνύει τόσο το υψηλό και γνήσιο εκκλησιαστικό φρόνημα των κατοίκων της Ανατολικής Θράκης και Ανατολικής Ρωμυλίας όσο και την ιδιαίτερη σημασία και βαρύτητα που έδιδε το Οικουμενικό Πατριαρχείο σ' αυτές τις νευραλγικές εκκλησιαστικές επαρχίες του με τον υψηλού επιπέδου ακμάζοντα ορθόδοξο πληθυσμό, που ήταν αφοσιωμένος, παρά το κόστος που πλήρωναν, λόγω της αφοσιώσεώς τους στην Μητέρα Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως. Έτσι στην Ανατολική Θράκη μέχρι και την ανταλλαγή των πληθυσμών το 1923 υπήρχαν και άκμαζαν οι Μητροπόλεις: *Αδριανουπόλεως, Ηρακλείας, Αίνου, Τυρολόης και Σερεντίου, Βιζύης και Μηδείας, Σαράντα Εκκλησιών, Σηλυβρίας, Γάνου και Χώρας, Μυριοφύτου και Περιστάσεως, Καλλιπόλεως και Μαδύτου, Μετρών και Αθύρων*, ενώ στην Ανατολική Ρωμυλία οι Μητροπόλεις *Φιλιππουπόλεως, Βάρνας, Αγχιάλου, Αγαθουπόλεως,*

Αγαθονικείας, Βράτσας, Λεύκης, Κωνσταντίας, Λιτίσης, Μεσημβρίας, Πρεσλάβας, Ροδοστόλου, Σαμακοβίου και Σωζοπόλεως.

Οι σημαντικές αυτές Μητροπόλεις υπήρξαν για τον πολλές φορές δοκιμαζόμενο ελληνισμό της Ανατολικής Θράκης και της Ρωμυλίας η ασπίδα προστασίας, αλλά και η μήτρα της προόδου σε όλα τα επίπεδα. Οι Μητροπολίτες και επίσκοποι που εκλέγονταν και απεστέλοντο από το Οικουμενικό Πατριαρχείο στις επαρχίες αυτές, όπου χτυπούσε δυνατά η ελληνική καρδιά του γένους μας, μετέφεραν στους Θράκες προπάτορές μας τα νάματα της πίστεως, τη φλόγα της ρωμιοσύνης, την γνήσια και ανόθευτη συνείδηση ότι οι επαρχίες εκείνες ήταν πατριαρχικό έδαφος και το Οικουμενικό Πατριαρχείο αποτελούσε την Μητέρα τους Εκκλησία.

Δεν είναι εξάλλου τυχαίο ότι οι Μητροπολίτες και επίσκοποι στις εκκλησιαστικές επαρχίες της Ανατολικής Θράκης και της Ανατολικής Ρωμυλίας εκλέγονταν από το Οικουμενικό Πατριαρχείο οι άριστοι, και μάλιστα πολλοί από αυτούς αργότερα εκλέγονταν και οικουμενικοί πατριάρχες (π.χ. Ιωακείμ Γ', Φώτιος ο Β'). Καθόλου τυχαίο επίσης δεν είναι το γεγονός ότι οι ανατολικοθρακιώτες και οι ανατολικορωμυλιώτες, όπως ομολογούσαν τόσο οι Βούλγαροι όσο και οι Οθωμανοί, ήταν οι πιο πιστοί και αφοσιωμένοι χριστιανοί στο Οικουμενικό Πατριαρχείο, το οποίο λάτρευαν και ήταν περήφανοι που αποτελούσαν ποίμνιο της μαρτυρικής Μητέρας Μεγάλης Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως. Σε πολλές μάλιστα ιδιαίτερα δύσκολες και επικίνδυνες περιόδους, αν και θα μπορούσαν να απαρνηθούν το Οικουμενικό Πατριαρχείο και να σωθούν, εκείνοι παρέμεναν πεισματικά, γενναία και ακλόνητα πιστοί στην μάνα τους Εκκλησία και θυσιάζονταν. Και κοντά σ' εκείνους οι παπάδες μας, οι Μητροπολίτες τους, οι καλόγεροί τους, εκ των οποίων πολλοί είναι Άγιοι της Εκκλησίας μας.

Σε πρώτη γραμμή για το Πατριαρχείο τα θέματα παιδείας και μορφώσεως

Το Πατριαρχείο όμως δεν μεριμνούσε μόνο να εκλέγει και να αποστέλει τους άριστους επισκόπους και Μητροπολίτες στις Επαρχίες της Ανατολικής Θράκης και Ανατολικής Ρωμυλίας, αλλά ως εθναρχούσα Εκκλησία μεριμνούσε να ιδρύονται εκκλησίες, μοναστήρια, ευαγή φιλανθρωπικά και κοινωφελή ιδρύματα και φυσικά νηπιαγωγεία, δημοτικά σχολεία, σχολαρχεία και λοιπά ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, διότι το Πατριαρχείο ζητούσε και με κίνδυνο πολλές φορές να πέσει στην δυσμένεια του Σουλτάνου, την άδεια για την ίδρυση και λειτουργία όλων των παραπάνω εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Και επιπλέον το Πατριαρχείο με τους διακεκριμένους φιλεκπαιδευτικούς και φιλοπρόδους συλλόγους της Κωνσταντινουπόλεως φρόντιζε να αποστέλλονται διδάσκαλοι και διδασκάλισσες σε όλα τα σχολεία της Αν.

Θράκης και Αν. Ρωμυλίας ώστε οι ελληνόπαιδες να γεύονται τα νάματα της ελληνορθόδοξης Παιδείας και παραδόσεως για να ανθίστανται στα σχέδια εκβουλγαρισμού και εκτουρκισμού τους.

Έτσι, από την μέριμνα του Οικουμενικού Πατριαρχείου που ήταν και παραμένει το «Ιερό Κέντρο» του γένους μας, τα θέματα της παιδείας και της μορφώσεως ευρίσκοντο στην πρώτη γραμμή. Από το 1850 και εντεύθεν το Πατριαρχείο καθημερινώς και με επιμονή ζητούσε τις σχετικές άδειες από την Υψηλή Πύλη, τον Σουλτάνο και τα αρμόδια Οθωμανικά Υπουργεία, και σταδιακά άρχισαν να ιδρύονται σε όλες τις μεγάλες πόλεις, κωμοπόλεις και στα πλέον απομακρυσμένα χωριά της Ανατολικής Θράκης και Ανατολικής Ρωμυλίας όλων των βαθμίδων σχολεία, παρθεναγωγεία, αρρεναγωγεία, τα λεγόμενα γραμματοδιδασκαλεία, σχολαρχεία, ημιγυμνάσια, γυμνάσια, ανώτερα και ανώτατα φροντιστήρια που δεν υπήρχαν στην κυρίως Ελλάδα. Ήδη από το 1848 στην Φιλιπούπολη λειτουργούσαν και δύο ιδιωτικά σχολεία, του Παπακωνσταντίνου και του Θεοφιλάκη. Παράλληλα, Βιβλιοθήκες με πολλά και σπάνια βιβλία, εργαστήρια φυσικής πειραματικής και Χημείας, τεχνικά εργαστήρια κ.α. υπήρχαν σε πολλές πόλεις της Ανατολικής Θράκης και Ανατολικής Ρωμυλίας.

Τυπογραφεία και εκδοτικοί οίκοι τύπωναν εφημερίδες, περιοδικά και υψηλής εκδοτικής ποιότητας βιβλία. Οι μαθητές και μαθήτριες διδάσκονταν από σύγχρονα βιβλία όλα τα μαθήματα, την στιγμή που σ' άλλες επαρχίες της οθωμανικής αυτοκρατορίας, αλλά και στις επαρχίες της ελεύθερης Ελλάδος, δεν υπήρχαν εγχειρίδια ούτε για τους δασκάλους.

Το δε διδακτικό προσωπικό σε όλα τα εκπαιδευτικά ιδρύματα ήταν υψηλότατου επιπέδου, αφού οι διδάσκαλοι, οι δασκάλισσες και οι καθηγητές ήταν απόφοιτοι των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της Φιλιππουπόλεως, της Σμύρνης, της Αδριανουπόλεως, της Τραπεζούντος και της Κωνσταντινουπόλεως. Αξίζει μάλιστα στο σημείο αυτό να υπογραμμιστεί ότι το επίπεδο της παρεχόμενης επιστημονικής γνώσεως ήταν τόσο υψηλό στα ανώτερα και ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της Φιλιππουπόλεως, Αδριανουπόλεως, Ραιδεστού, Σαράντα Εκκλησιών, Βάρνας, Πύργου και Αγκιάλου, απ' όπου αποφοιτούσαν νηπιαγωγοί, διδάσκαλοι και καθηγητές, ώστε οι Μητροπόλεις του Οικουμενικού Πατριαρχείου κυρίως της Βορείου Ελλάδος, Μακεδονίας και Θράκης πίεζαν τις ανώτατες σχολικές εφοροεπιτροπές των παραπάνω ανωτέρων και ανωτάτων εκπαιδευτηρίων να δεχθούν να φοιτήσουν σ' αυτά οι απόφοιτοι άνδρες και γυναίκες από τις διάφορες επαρχίες για να αποφοιτήσουν νηπιαγωγοί και διδάσκαλοι για να επιστρέψουν και να διδάξουν στα διδασκαλεία και λοιπά εκπαιδευτικά ιδρύματα των περιοχών προελεύσεως και καταγωγής τους. Αυτή η διακαής επιθυμία να

σπουδάσουν σε ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα την παιδαγωγική επιστήμη, εκδηλωνόταν κυρίως για τις παιδαγωγικές σχολές της Αδριανουπόλεως και Φιλιππουπόλεως που ήταν υψηλότετου επιπέδου και ασύγκριτες για την εποχή τους.

Λειτουργία συλλογικών φορέων

Παράλληλα σε όλες τις μεγάλες πόλεις, κωμοπόλεις και κεφαλοχώρια της Ανατολικής Θράκης και Αν. Ρωμυλίας λειτουργούσαν κεντρικοί, τοπικοί, περιφερειακοί, μικτοί (Έλληνες και άλλες εθνότητες), αμιγώς ελληνικοί σύλλογοι, λέσχες, σωματεία, ενώσεις, συντεχνίες, πολιτικές οργανώσεις, εμπορικά ισνάφια, (εμπορικοί συνδικαλιστικοί φορείς). Αυτοί οι συλλογικοί φορείς που ήταν πολυάριθμοι στην Ανατολική Θράκη και Ανατολική Ρωμυλία ήταν φιλεκπαιδευτικοί, φιλόμουσοι, καλλιτεχνικοί, κοινωφελείς, φιλανθρωπικοί, πολιτικοί και καθαρά συντεχνιακοί. Άξιοι μνείας είναι οι θεατρικοί, μουσικοί, γυμναστικοί, αθλητικοί, αγροτικοί ανδρών – γυναικών και δεσποινίδων, σύλλογοι – λέσχες και σωματεία που προσέφεραν υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικό, εθνικό και κοινωνικό έργο, καθώς και ποιοτική ψυχαγωγία».

Πολλοί εξ αυτών και κυρίως οι φιλεκπαιδευτικοί σύλλογοι της Αδριανουπόλεως και της Φιλιππουπόλεως συνεργάζονταν με τους αντιστοίχους της Κωνσταντινουπόλεως αλλά και με τους συλλόγους του ευρύτερου γεωγραφικού χώρου της Θράκης και της Μακεδονίας για την αναβάθμιση του προγράμματος σπουδών και του επιπέδου των παρεχόμενων γνώσεων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Προς τους σκοπούς αυτούς οργάνωναν προς όλα τα σχολεία του ευρύτερου γεωγραφικού θρακικού χώρου και πέραν αυτού, αποστολές μαζικές σύγχρονων βιβλίων ποικίλου επιστημονικού περιεχομένου, καθώς επίσης προέβαιναν και στην αποστολή διδακτικού προσωπικού (νηπιαγωγοί, διδάσκαλοι, καθηγητές). Σε πολλές περιπτώσεις εξασφάλιζαν ακόμη και τα αναγκαία χρηματικά ποσά για την μισθοδοσία του διδακτικού προσωπικού, όταν οι ελληνορθόδοξες κοινότητες αδυνατούσαν να πληρώσουν τους διδασκάλους.

Τέτοιοι ποικίλου περιεχομένου σύλλογοι λειτουργούσαν και δραστηριοποιούνταν, ενδεικτικώς βέβαια αναφέρω, στη μεν Ανατολική Θράκη, στην Αδριανούπολη, Μακρά Γέφυρα (Ουζούν Κιοπρού), Ραιδεστό, Ηράκλεια, Τυρολόη, Σχολάσι, Σαράντα Εκκλησιές, Λουλέ Μπουργκάς (Αρκαδιούπολη), Βιζύη, Μήδεια, Σκοπό, Σαμακόβιο, Βουνάρ-Χισάρ (Κρύα Βρύση) κ.α. στην δε Ανατολική Ρωμυλία, στην Φιλιπούπολη, Στενήμαχο, Πύργο, Μεσημβρία, Αγκιάλο, Καριές, Σωζόπολη, Αγαθούπολη, και φυσικά στο Καβακλί (1896) υπό την επωνυμία «Αδελφότης Ομόνοια.

Θράκες ευεργέτες

Πολύ μεγάλη υπήρξε και η συμβολή των Θρακών ευεργετών του 19ου και 20ου αιώνα, οι οποίοι παράλληλα με τους μεγάλους και μικρότερους (τοπικούς) συλλόγους, έδωσαν μια ξεχωριστή ώθηση στην εκπαίδευση και γενικότερα στην πολιτιστική ανάπτυξη των περιοχών όπου έδρασαν ή γεννήθηκαν. Τέτοιοι Θράκες Μεγάλοι Ευεργέτες υπήρξαν: ο Γεώργιος Ζαρίφης που ίδρυσε, τα περίφημα «Ζαρίφεια Εκπαιδευτικά Ιδρύματα», ο Γρηγόριος Μαρασλής (από Φιλιπούπολη), στη Ραιδεστό οι Κωστάκης και Γεώργιος Θεοδωρίδης, οι Σταύρος και Πασχάλης Γεωργιάδης και ο Κωνσταντινίδης. Στους Επιβάτες ο Σαράντης Αρχιγένης, στην Σηλυβρία ο Σταύρος Σταυρίδης, στην Αίνο ο Μητροπολίτης Αίνου Σωφρόνιος, ο Κων/νος Κουτσουρέλης. Στην Αδριανούπολη ο Χρ. Παπαδόπουλος, ο Δημήτριος Δοδόπουλος, στις Σαράντα Εκκλησιές, ο Αντώνιος Κομιζόπουλος και Μιχαλάκης Γκιουμουσγκερδάνης στην Φιλιπούπολη, στην Βάρνα ο Παρασκευάς Νικολάου και ο Βασίλειος Σουλήνης. Εξέχουσα προσωπικότητα και η εθνεγέρτης του 1821 Δόμνα Βισβίζη.

Θρακιώτες λόγιοι

Δίπλα στα σπουδαιότερα ονόματα Θρακών ευεργετών ξεχωριστή θέση κατέχουν και οι πολυάριθμοι Θρακιώτες Λόγιοι, οι οποίοι τίμησαν το γένος μας στον οθωμανικό και ευρωπαϊκό χώρο. Αυτοί ήταν:

Ο Στέφανος και οι υιοί Αλέξανδρος και Κων/νος Καραθεοδωρή, Στέφανος Κουμανούδης, Σαράντης Αρχιγένης, Βλάσιος Σκορδέλης, Άνθιμος Αλεξούδης (Μητρ. Αμασειάς), Αριστοτέλης Κουρτίδης, Μυρτίλος Αποστολίδης, Σταμάτιος Ψάλτης, Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, Χρ. Τσουντας (Παν/κός – Αρχαιολόγος), Μητροπολίτης Θυατείρων και Μεγ. Βρετανίας Γερμανός Στρινόπουλος (Σηλυβρία), Αχιλλέας Σαμοθράκης, Βασ. Μυστακίδης και ο Άγιος Νεκτάριος Κεφαλάς (Σηλυβρία). Μεγάλοι εθνοϊερομάρτυρες υπήρξαν οι απαγχονισθέντες πρώην Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλος ο Στ' (+1821) και ο Μητροπολίτης Αδριανουπόλεως Δωρόθεος Πρώιος (+1821).

Οικονομία

Οι κοινότητες στην Ανατολική Θράκη και Ανατολική Ρωμυλία ήταν οικονομικά ισχυρές και εύπορες και εν γένει η γεωγραφική θέση της Θράκης, την καθιστούσε μία από τις ευφορότερες και πλουσιότερες επαρχίες και της βυζαντινής και της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Πέρα από την στρατηγική της σπουδαιότητα η οικονομική σημασία της Θράκης υπήρξε τεράστια εφόσον αποτελούσε τον σιτοβολώνα της Κων/πόλεως απ' όπου η Υψηλή Πύλη προμηθεύονταν δημητριακά, σταφύλια, κρασί, γαλακτοκομικά είδη και σφάγια. Φημισμένα ήταν τα

μαλλιά, τα δέρματα, τα τυροκομικά, το σαπούνι, τα οπωρολαχανικά. Ιδιαίτερα ανεπτυγμένη ήταν η κτηνοτροφία και η καλλιέργεια του μεταξιού, της υφαντουργίας και της κεντητικής. Οι Ανατολικοθρακιώτες και Ανατοlikορωμυλιώτες ήταν νοικοκυραίοι από τους λίγους. Άριστοι χορευτές, καλοί οργανοπαίκτες, ενώ οι γυναίκες τους ονομαστές υφάντρες, κεντήτρες και μαγειρίσσες. Χοροί, τραγούδια, μουσική παράδοση, ενδυμασίες, φορεσιές, εργαστήρια χρυσοχοΐας, κατασκευή κοσμημάτων. Όλα αυτά αποδεικνύουν τον όλο πολιτισμό των Θρακών, την λαογραφία και την πλούσια παράδοσή τους».

Πανάρχαιες οι ρίζες των θρακικών τραγουδιών – χορών

Στη Θράκη έζησε με ασφάλεια η πηγή των αρχέγονων μελωδιών, η οποία ποτέ δεν γνώρισε διακοπή, όσο και να βαρβαροκρατήθηκε η χώρα. Λαός παλαιότατος οι Θράκες, πάντα τραγουδούσαν στις εκδηλώσεις της ψυχής τους. Έτσι, από τον μυθικό Ορφέα ως τα σήμερα ποτέ δεν έπαυσε ν' ακούγεται το τραγούδι τους, άλλοτε ως βυζαντινός ψαλμός, άλλοτε ως αναστάσιμο ή πένθιμο τροπάρι, αλλά πάντα εκφραστικό των ανάλογων συναισθημάτων της ψυχής τους. Η μέχρι λατρείας αγάπη διέσωσε όλα τα ήθη και έθιμα και έτσι περισώθηκε το θρακικό τραγούδι επί αιώνες και χιλιετηρίδες μαζί με τα πανάρχαια μουσικά όργανά τους, τη *«γκάιντα»* και τη *«λώρα»*.

Είναι παραδεκτό απ' όλους σήμερα ότι οι λαοί, σ' ολόκληρο τον κόσμο, εκδηλώνουν στα δημοτικά τους τραγούδια τους πόθους, τα συναισθήματα και κυρίως τα πιστεύματα και τις ιδέες τους. Στη Θράκη όμως η μουσική έχει ξεχωριστή θέση στην καρδιά των κατοίκων της. Από τα μυθικά ακόμη χρόνια η μουσική ήταν η *«δεύτερη θρησκεία»* γι' αυτό και ο Στράβων αναφέρει ότι *«η μουσική πάσα θρακία νενόμισται»*. Τα θρακιώτικα λοιπόν παραδοσιακά τραγούδια μοιάζουν καταπληκτικά στο πάθος και την εσωτερική έντασή τους σαν τροπάρια, κι αυτό γιατί οι πρόγονοί μας κατάφεραν να παντρέψουν την πανάρχαια μουσική των Μουσαίου, Λίνου και Ορφέα με την βυζαντινή – εκκλησιαστική Μουσική. Υπέροχα και θεσπέσια τέκνα αυτής της φιλόμουσης αριστοτεχνικής παντρείας είναι τα σημερινά δημοτικά τραγούδια της Θράκης.

Τα λεγόμενα επομένως από ορισμένους κατ' όνομα «ειδικούς» ότι η θρακιώτικη παραδοσιακή μουσική κατάγεται από την τουρκική ή την αραβική μουσική παράδοση είναι εκ του πονηρού και εξυπηρετούν αλλότριους και ανίερους σκοπούς. Αν όχι όλα, πάντως τα πλείστα εκ των τραγουδιών, ηθών και εθίμων της Θράκης έχουν πανάρχαιες – αρχέγονες ελληνικές ρίζες, όσο κι αν οι γείτονές μας Τούρκοι αλλά και οι ομόθρησκοί μας Βούλγαροι προσπαθούν ν' αμφισβητήσουν την ελληνική καταγωγή των Θρακών. Ένα είναι βέβαια ότι το θρακικό γένος με όλο

τον πολιτισμό του και σε όλες τις εκφάνσεις της διαχρονικής πορείας του μέσα στο διάβα των αιώνων ήταν και παραμένει «ελληνικό».

Πλούσια η λαογραφία των Θρακών

«Πλούσια όμως, είναι η λαογραφία των Θρακών, στην οποία διατηρούνται και αναβιώνουν πλείστα όσα αρχαία έθιμα της Θράκης».

Ενδεικτικά αναφέρω:

- Οι Θράκες πίστευαν ότι η πρώτη Μάρτη ήταν η απαρχή του νέου έτους, αλλά κυρίως ότι έχουμε την αρχή του καλοκαιριού. Η αντίληψη αυτή έχει τις ρίζες της στους χρόνους του Βυζαντίου, όπου το πολιτικό – κοσμικό έτος άρχιζε την 1η του Μάρτη, ενώ το Εκκλησιαστικό έτος την 1η Σεπτεμβρίου.
- Ένα άλλο χαρακτηριστικό έθιμο ήταν οι «**Κούνιες**» που κατασκευάζονταν και δένονταν στα δέντρα την δεύτερη μέρα του Πάσχα ή ανήμερα του Αγίου Γεωργίου. Το κούνημα σ' αυτές τις «αιώρες» ήταν αρχαίο έθιμο των Αθηναίων που συμβόλιζε τον καθαρισμό – εξαγνισμό από το κακό, τα πνεύματα του κακού.
- Η Πεντηκοστή ή διαφορετικά ψυχοσάββατο του Μάη έχει μεγάλο λαογραφικό ενδιαφέρον. Σύμφωνα με την παράδοση, οι ψυχές των νεκρών δεν το θέλουν καθόλου αυτό το ψυχοσάββατο διότι, ύστερα από σχεδόν 50 ημέρες, μετά την Ανάσταση του Χριστού μας, που ήταν ελεύθερες στον πάνω κόσμο και κόντρα στα πρόσωπα και τα μέρη που εν ζωή αγάπησαν, υποχρεώνονται να κλειστούν και πάλι στον «κάτω κόσμο». Αν μάλιστα βρεθεί κάποιος στα κοιμητήρια την ημέρα της Πεντηκοστής ακούει τον θρήνο τους καθώς δεν θέλουν να εγκαταλείψουν τον πάνω κόσμο.
- Κορυφαίο έθιμο των Θρακών είναι **οι φωτιές του Αϊ-Γιάννη του Κλήδονα**, (24 Ιουνίου, Γενέθλιον Ιωάννου). «Κλείδων» σημαίνει μαντικός ψίθυρος, οιωνός (σημάδι), φωνή προφητική. Συνδέθηκε δε με τον Άγιο Ιωάννη, ο οποίος ως γνωστό προφήτευσε την γέννηση του Κυρίου μας. Το πήδημα πάνω από τις φλόγες ήταν για τους αρχαίους ένα έθιμο καθαρτήριο και «διαβατήριο». Με αυτό τον τρόπο καθαρίζονταν με την δύναμη της φωτιάς και εισήρχοντο στη νέα περίοδο που άρχιζε.
- Το έθιμο της «**Βαρβάρας**» κατά την εορτή της Αγίας Βαρβάρας (4/12). Πρόκειται για ένα είδος γλυκιάς σιταρόσουπας που γίνεται προς τιμήν της Αγίας. Κατά τους αρχαίους Έλληνες στην θεά Εκάτη προσφερόταν ανάλογο γεύμα που ονομαζόταν «Εκαταία» ή «Εκάτης δείπνον». Την προσφέρουν αυτή την σιταρόσουπα διότι η αγία Βαρβάρα θεωρείται

προστάτιδα των παιδών από την «ευλογία» αλλά και επειδή «βαρβαρώνει» (δυναμώνει) τον σπόρο των σιτηρών που σπείρεται την περίοδο αυτή, σύμφωνα με τον στίχο: « **Βαρβάρα Βαρβαρών, Σάββας σαβανών, Νικόλας Παραχών** ».

- Τέλος, γνωστό είναι το έθιμο των «**αλεκτοροθυσιών**» (το σφάξιμο δηλαδή των πετεινών) κατά το βράδυ της παραμονής των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ (7/11). Είναι γνωστό ότι ο Αρχάγγελος Μιχαήλ λαμβάνει τις ψυχές των ανθρώπων κατά την ώρα της Εκδημίας τους εις Κύριον. Για να τον καλοπιάσουν λοιπόν οι συμπατριώτες μας, οι Θρακιώτες τι έκαναν; Το βράδυ της παραμονής της εορτής, των Αρχαγγέλων, όλοι οι γέροντες πήγαιναν σε καθορισμένο μέρος, όπου ένας εξ αυτών (πάντα ο ίδιος) έσφαζε τους πετεινούς που έφερναν μαζί τους υπό το φως των κεριών. Έτσι καλόπιαναν τον Αρχάγγελο Μιχαήλ για να μη τους πάρει την ψυχή.

- Και ένα άλλο έθιμο που σχετίζεται με τον Αρχάγγελο Μιχαήλ αναφέρει ότι ως γνωστόν οι Θρακιώτες συνήθιζαν ν' αφήνουν τα παπούτσια τους μπροστά στην εξώπορτα του σπιτιού τους. Στις 8 Νοεμβρίου όμως, ανήμερα της εορτής των Ταξιαρχών Μιχαήλ και Γαβριήλ, έβαζαν τα παπούτσια μέσα στο σπίτι για να μην τα δει το βράδυ εκείνο που διήρχετο ο Αρχ. Μιχαήλ και θυμηθεί να πάρει τις ψυχές τους.

Ακατάλυτοι και ακλόνητοι οι δεσμοί της Ανατολικής Θράκης και Ανατολικής Ρωμυλίας με το Οικουμενικό Πατριαρχείο

Θα κλείσω όπως ξεκίνησα, καταδεικνύοντας δηλαδή τους ακατάλυτους και ακλόνητους μέχρι και σήμερα ιστορικούς, εκκλησιαστικούς και πνευματικούς δεσμούς που διατηρούν οι ανατολικοθρακιώτες και ανατολικορωμυλιώτες απόγονοί μας με το μαρτυρικό και εσταυρωμένο Οικουμενικό μας Πατριαρχείο, την Μητέρα μας Εκκλησία της Κωνσταντινουπόλεως. Ειδικά δε για να καταδείξω το πόσο πιστά και αφοσιωμένα τέκνα του Οικουμενικού Πατριαρχείου υπήρξαν οι πρόγονοί μας, αναφέρω ενδεικτικά το παρακάτω ιστορικό γεγονός εκ του Μακεδονικού Αγώνος:

« Ο Έλληνας Πρόξενος στις Σέρρες Αντώνιος Σαχτούρης σε έκθεσή του προς το ΥΠΕΞ έγραφε ότι λίγες ημέρες μετά το θάνατο του Παύλου Μελά, σε χωριό ευρισκόμενο κοντά στο Καβακλί, οι σχισματικοί βουλγαροεξαρχικοί κοιμιτατζήδες σύναξαν στην πλατεία του χωρικούς και τους επέβαλαν να φωνάζουν: «Κάτω το Πατριαρχείο – Ζήτω η Βουλγαρική Εξαρχία». Όλοι παρέμειναν σιωπηλοί και ακίνητοι. Τότε σηκώθηκε ο γέροντας παπάς του χωριού και με αγέρωχη φωνή βροντοφώναξε: «Αδελφοί μου, εκατό φορές πεθαμένοι και πιστοί στο Πατριαρχείο μας, παρά ζωντανοί και προδότες του Πατριάρχου μας». Όλοι τους

τουφεκίστηκαν, αλλά προδότες του Πατριαρχείου, της Μητέρας τους Εκκλησίας, δεν έγιναν. Το παράδειγμά τους ας μας καθοδηγεί...»

Η πνευματική κίνηση στο Καβακλί

Ειδικότερα για το Καβακλί θα λέγαμε τα παρακάτω:

Στο Καβακλί η αδελφότητα «Ομόνοια» 1896 στο πλαίσιο της φιλεκπαιδευτικής δράσεως και του προγράμματός της περιλάμβανε την ενίσχυση των τοπικών ελληνικών σχολείων και την τέλεια μόρφωση των δημοδιδασκάλων στα Ζαρίφεια Διδασκαλεία. Η επιλογή των υποψηφίων δημοδιδασκάλων έπρεπε να γίνει με διαγωνισμό και κλήρο από ειδική επιτροπή, που καθόριζε ο Πρόεδρος της Αδελφότητας και ενέκρινε το διοικητικό της συμβούλιο. Στην ίδια πόλη, στο Καβακλί, έδρασαν επίσης το «Ελληνικόν Αναγνωστήριον Πρόοδος» και η «Ελπίς». Η παρουσία τριών τέτοιων αξιόλογων συλλογικών φορέων στο Καβακλί ερμηνεύεται εκ του γεγονότος ότι στην κωμόπολη αυτή κατοικούσε συμπαγέστατος και οικονομικά ευπορότερος ελληνικός πληθυσμός. Το 1903 ζούσαν σ' αυτό 8640 Έλληνες. Σημειωτέον ότι η φιλεκπαιδευτική Αδελφότητα «Ομόνοια» συνεργαζόταν στενά και με τον «φιλεκπαιδευτικό σύλλογο Αδριανουπόλεως» ο οποίος σταθερά και ποικιλοτρόπως ενίσχυε (διδασκτικό προσωπικό) τα εκπαιδευτικά ιδρύματα του Καβακλίου.

Δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός, ότι στην περιοχή όπου βρισκόταν το Καβακλί (σημερινό Τοπόλβγκραντ) υπήρχε η ονομασία «Μικρή Ελλάδα» όπως ονόμαζαν ακόμη και οι Βούλγαροι την όλη περιοχή, όπου μέχρι το 1906 διατηρούνταν ανθηρές Ελληνικές κοινότητες με πολυάριθμα ελληνικά χωριά και κωμοπόλεις.

Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει για την πολιτιστική ακτινοβολία που είχε το Καβακλί αλλά και για την πλούσια εκπαιδευτική δράση του εντόπιου ελληνισμού. Μέχρι το 1906 υπήρχαν στο Καβακλί πολυάριθμα νηπιαγωγεία και επτατάξια Αστική σχολή με 400 μαθητές και 8 διδασκάλους. Η Αστική Σχολή Καβακλί ήταν φημισμένη σε ολόκληρη την γύρω περιοχή και διέθετε ικανότατους διευθυντές, όπως του Κωνσταντίνο Περιστεράκη (1886-1887), Ιωάννη Αργυριάδη, Δημήτριο Λαζαρίδη, Χρήστο Νικολαΐδη και άλλους, καθώς και ικανότατους διδασκάλους. Τελευταίος διευθυντής του σχολείου διετέλεσε ο Φιλίππουπολίτης Γεώργιος Βαφέας, απόφοιτος των Ζαρίφειων Εκπαιδευτηρίων. Τόσο έντονος ήταν ο ελληνικός χαρακτήρας της Αστικής Σχολής στο Καβακλί, ώστε διατηρούνταν αναλλοίωτος ακόμη και μετά την βουλγαρική κατοχή και την διεξαγωγή της διδασκαλίας στα βουλγαρικά.

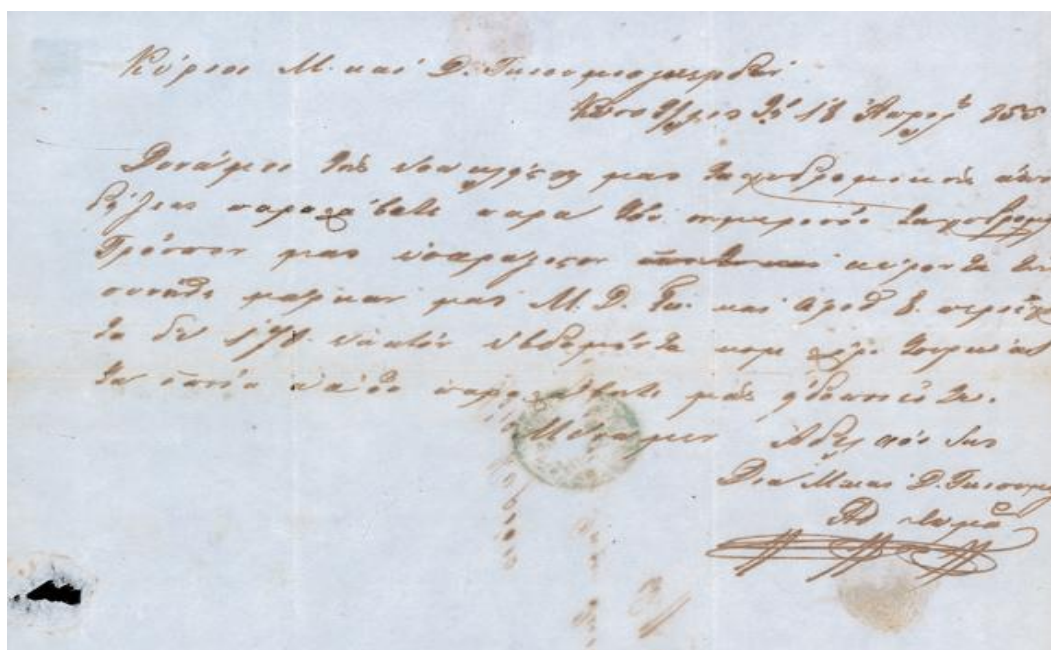
Το ανατολικοθρακιώτικο τραγούδι που διέσωσε ο Ιωάννης Σιδηράς του Θελόγου

Τέλος αξίζει τον κόπο να αναφέρω ότι ο αείμνηστος πάππος μου, Ιωάννης Σιδηράς του Θελόγου, γεννηθείς το 1893 στην Κοινότητα Κρύα Βρύση της επαρχίας Σαράντα Εκκλησιών, απόφοιτος του Σχολαρχείου (εκτατάξια Σχολή Αρρένων) και του Ημιγυμνασίου Σαράντα Εκκλησιών, διασώζει στο προσωπικό του Ημερολόγιο ένα γνήσιο ανατολικοθρακιώτικο τραγούδι, το οποίο τραγουδούσαν οι νέοι το 1910.

Το τραγούδι αυτό είναι το παρακάτω:

*«Πότε θε νάρθει η άνοιξη
νάρθει το καλοκαίρι,
όπου ανθίζουν τα βουνά
και πρασινίζει ο κάμπος.
Να βάλω τα ποδήματα,
να βάλω τα τσαρούχια.
Να πάρω το τουφέκι μου,
να βάλω το σπαθί μου.
Να πάρω δίπλα τα βουνά,
της Στράντζας τα Μπαλκάνια.
Και να σφυρίζω κλέφτηκα,
να μαζωχτούν οι κλέφτες.
Να διώξω όλους τους εχθρούς
ελεύθερα να ζήσω.
Να δω ελληνικό φυτό
κι ύστερα ας πεθάνω».*

Από την αλληλογραφία του ευεργέτη Μιχαλάκη Γκιουμουςγκερδάνη

1855. Συστημένη προγραμματοσημική, αναδιπλούμενο (χωρίς φάκελο) επιστολή, η οποία φέρει αραβικές σφραγίδες. Εστάλη στις 18 Απριλίου 1855 από την Κωνσταντινούπολη στη Φιλιπούπολη. Απευθύνεται στους ευεργέτες αδελφούς Μιχαλάκη και Δημήτριο Γκιουμουςγκερδάνη. Την επιστολή προς τους αδελφούς Γκιουμουςγκερδάνη υπογράφει ο Αθ. Θωμάς. Από το λεύκωμα του Ελευθέριου Τσινταράκη «Ιστορικό Φιλοτελικό Λεύκωμα Θράκης, 180-1923», Παρατηρητής της Θράκης, Κομοτηνή 2010.